

*Жакун Ірина Іванівна
студентка IV курсу,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Петрук Олена Митрофанівна
к. пед.н, доцент кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Українська євроінтеграція – це термін, який стосується не лише політичної галузі, а й освітньої. Систему освіти давно прагнули зробити гнучкою, аби вона могла відповідати запитам різних людей. Гуманізація освіти, ідея гідності та самоцінності особистості, рівність права на освіту для усіх дітей, в тому числі і дітей з особливими освітніми потребами, зробили поштовх до зміни структури системи освіти та впровадження інклюзивної освіти. Це означає, що кожній людині надається можливість самореалізації серед суспільства, а не на самоті.

Роботи, присвячені інтеграції осіб з вадами здоров'я у суспільство, досліджували: 1) у медико-соціальному аспекті: І. Каткова, В. Кузнецов; 2) у соціально-психологічному аспекті: О. Асмолов, І. Расюк; 3) методики роботи з різними категоріями населення і у різних соціумах: О. Вакуленко, О. Карпухін; 4) різні напрями соціальної роботи: В. Бех, І. Лернер, О. Песоцька, В. Поліщук, Т. Семігіна та інші [1, с. 422]

Численні теоретичні та практичні дослідження визначають інклюзивну освіту як:

- стратегію забезпечення прав людей з особливими потребами;
- пріоритетний напрям державної соціальної політики;
- інструмент інтегрування осіб з обмеженими можливостями у соціум («суспільство для всіх»);
- концепцію інклюзивного підходу до функціонування навчальних закладів;
- інноваційну освітню тенденцію, яка задовольняє освітні потреби кожної людини («освіта для всіх»);
- систему освітніх послуг (задоволення пізнавальних потреб, розширення сфери пізнавальних інтересів);
- спосіб взаємодії та спілкування осіб з обмеженими можливостями з однолітками, педагогами та іншими соціальними групами (гармонізація відносин людей між собою та суспільством в цілому) тощо [1, с. 436].

Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання, звернемо увагу не лише на Конвенцію прав людини, Конституцію України, а й на Закон України «Про освіту». В статті 19 цього Закону сказано, що: «Освіта осіб з особливими освітніми потребами» вимагає:

1. Створення умов для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами (ООП) для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

2. Забезпечення з боку держави підготовку фахівців для роботи з особами з дітьми з ООП на всіх рівнях освіти.

3. Створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в ІПР.

4. Застосування видів та форм здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості.

5. Створення умов для здобуття освіти особам з ООП шляхом забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну [2].

Також регулює інклюзивну освіту безпосередньо пункт Закону країни «Про освіту» стосовно інклюзивного навчання, в якому описано як, за яких умов, в якому порядку воно має організовуватися, які умови необхідно створити для осіб з ООП, сказано про індивідуальну програму розвитку, передбачено як організувати освітній процес для осіб з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку, осіб із сенсорними порушеннями. Передбачено психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги. Сказано про створення інклюзивно-ресурсних центрів. Передбачено, що проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти здійснюватиметься з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування [2].

Ми вважаємо, що в Україні ситуація з інклюзивною освітою знаходиться у зародковому стані. Зарянюк О. В. дослідив, що серед 17337 українських шкіл лише 1127 залучені до інклюзивного навчання. Більш ніж 56 тисяч школярів з особливими потребами не охоплені навчанням у загальноосвітніх закладах [3, с. 190].

Станом на 2019 рік, за словами міністра освіти Новосад Г. І. в Україні вже працює 561 ІРЦ, до кінця року планують створити ще 87 таких центрів [4]. Зважаючи на те, що лави Міністерства освіти поповнюють нові кадри, маємо надію, що їм вдасться вдосконалити систему інклюзивного навчання та досягти поставленої мети.

Працюючи асистентом вчителя, я мала змогу поспілкуватися та дослідити ефективність цих курсів. Але лише на базі однієї, не дуже авторитетної, міської школи. Молоді фахівці зобов'язані пройти ці курси, тому вони мають справжні сертифікати, і, відповідно, знання та можуть створити всі необхідні умови для реалізації інклюзивної освіти. На жаль, дехто із старших вчителів вважає, що має достатньо досвіду у цій галузі,

адже в них за спиною «величезний стаж роботи з учнями», тому їх сертифікати не підтверджують обізнаності у цьому напрямку. Як наслідок, деякі з учнів в перший місяць навчання, вже не хочуть іти до школи. А учні початкових класів зазвичай ходять не до школи, а до вчителя. Звичайно, не всі учителі такі, і не у всіх школах, але ця проблема на даний момент існує. На асистента вчителя в цій сфері покладена дуже велика надія та відповідальність. Асистент здійснює організаційну, навчально-розвиткову, діагностичну, прогностичну, консультативну функції. Віднедавна асистент вчителя повинен працювати не лише з учнями з ООП, а повинен допомагати в організації освітнього процесу у класі з інклюзивним навчанням.

З нашої точки зору, ретельніша підготовка самих кадрів може значно вплинути на покращення освітніх умов для учнів з ООП. А також всі, хто працює з дітьми, повинні дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність особистості дитини, захищати її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства. Усім відомо, що діти завжди на крок попереду від учителів. Тому необхідно постійно підвищувати свій рівень професійної підготовки, загальну культуру і, обов'язково, працювати над саморозвитком.

У законопроекті «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у ЗНЗ» йдеться про те, що заклади загальної середньої освіти мають створити інклюзивне освітнє середовище з урахуванням вимог універсального дизайну для організації навчання осіб з ООП, а саме: привести території закладу, будівель та приміщень у відповідність до вимог державних будівельних норм щодо доступності; забезпечити необхідними навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками та допоміжними засобами навчання відповідно до потреб здобувачів освіти; облаштувати ресурсні кімнати; забезпечити освітній процес необхідними працівниками відповідно до потреб здобувачів освіти з ООП [5].

Навчально-методичне забезпечення дітей з ООП недостатнє. Є певні методичні рекомендації, розроблені для деяких дітей. Наприклад, для дітей з гіперактивністю, з психічними відхиленнями. Але всі діти різні. І не для всіх учнів з ООП розроблені методичні рекомендації.

Якщо дитина із ЗІП, певними мовними порушеннями, навіть, деякими порушеннями опорно-рухового апарату зможе працювати із звичайними підручниками, то для дитинки, яка має вади зору або слуху, або повну відсутність зору і слуху, необхідні конкретні методичні матеріали. А це: підручники із шрифтом Брайля, навчальні лупи, яскраві таблиці, схеми. Все впливає, знову ж, із фінансування. Не усі школи можуть забезпечити навчально-методичними матеріалами усі інклюзивні класи, а мусять виходити з того, що є.

Не всі школи можуть забезпечити розумне пристосування та універсальний дизайн класу/школи. Тому, асистент вчителя повинен викручуватися з цієї ситуації. В Україні криза в держбюджеті, незважаючи на те, що «верхи» звітуються, що там отримали допомогу і там. Але цього недостатньо, щоб повністю налагодити систему інклюзивного навчання,

тому, що в державі війна, і ще багато інших проблем, на які ми теж не можемо закривати очі.

Конвенція про права дитини вимагає ставитися до людей не як до нещасних отримувачів гуманітарної допомоги, а як до повноцінних членів суспільства. Ми часто стикаємося з тим, що люди з обмеженими можливостями не беруть участі в звичних нам справах, не працюють поруч з нами, не вчаться в університеті, не голосують на виборах в сусідніх кабінках. Найчастіше - це наслідок недостатньої підготовленості суспільства до таких людей.

В Європі дуже багато прикладів підтримки людей з обмеженими можливостями. Це і додатковий квиток для супроводжуючого на концерт, і спеціальні люди в аеропортах, що допомагають їм при посадці у літак. Питання також стосується інфраструктури, то і тут дуже рідко до чогось можна причепитися. Автобуси і вагони метро облаштовані спеціальними пандусами, на кожній станції підземки зазвичай є ліфт, а якщо знадобиться допомога, то черговий по станції або водій зробить усе, щоб людина відчувала себе комфортно.

Отже, бачимо, що є недоліки у створенні архітектурних умов для дітей з ООП у школах та садочках, а що вже говорити про інші будівлі. У нас недостатньо кадрів, які хотіли б допомагати, а не просто отримувати заробітну плату. З того, що немає спеціалістів, випливає проблема науково-методичного забезпечення - його немає кому створювати. Держава робить впевнені кроки до успіху в інклюзивній освіті - юридична і фінансова сторони покращуються. Але, на нашу думку, нам, українцям є куди рости, і з кого брати приклад.

Список використаних джерел

1. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі: монографія. Київ: Університет «Україна», 2015. 436 с.
2. Збірник законів «Про освіту»: законодавство про освіту. Харків: ПП «ІГВІНІ», 2005.
3. Заярнюк О. В. Інклюзивна освіта в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2015. Вип. 11. С. 190.
4. Створення ІРЦ в Україні: *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2737062-v-ukraini-vze-pracue-561-inkluzivnoresursnij-centr.html> (дата звернення 27.10.19)
5. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у ЗНЗ: Законопроект від 15.08.2011 № 872. Дата оновлення: 26.08.2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-novu-redakciyu-postanovi-kmu-pro-zatverdzhennya-poryadku-organizaciyi-inkluzivnogo-navchannya-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення 28.10.2019).